

a Magyar Köztársaság elnökévé választották. Úgy hiszem, ez lesz a csoda, amely az Ön oldalára állítja az amerikai magyarok többségét. Mikor majd az otthoniak leveleiben olvashatják a történeteket a rég óhajtott föld elfoglalásáról, itteni rokonaik feleszmélnek és felfogják, hogy végül is *Károlyi népének igazi atyja*, elfordulnak méltatlan, rontó, reakciós vezetőiktől, és az Ön zászlaja alatt sorakoznak fel.

Látom, hogy Ön még mindig a régi nagy humanista és idealista ellenségeivel szemben! Azért ne tévessze szem elől Machiavelli mondását: „Ha nem tudod meggyőzni ellenfeledet, le kell győzöd őket, különben ők fognak legyőzni téged!”

Itt Chicagóban január 6-án és 7-én rendeztünk egy konferenciát, amelyen találkoztam dr. Simon Mózzsal, aki az ön hívének mondja magát. Szívélyes beszélgetést folytatunk, és elhatároztuk, hogy egymással összhangban fogunk munkálkodni Ön mellett.

Az igazgatók előzetes plénúmán felolvastam nekik az Ön történelmi levelét, melyet nagy lelkesedéssel fogadtak. Mr. Hayesnek, a befolyásos és olvasott Chicago Daily News külpolitikai szerkesztőjének a segítségével be tudtam szűrni az Ön levelének leghatásosabb részét az ő tudósításába a konferenciáról, melyet mellékelek.

Biztosíthatom, hogy én nyitva tartom szememet és fülemet, és mint Ön hangsúlyozta, a hízelgés egyedül nem lesz elég ahhoz, hogy befogadjak valakit, akinek tettei nem szólnak olyan ékesen Károlyi mellett, mint szavai.

Nagyon boldog és kellemes Újévet kívánok Önnek és kedves feleségének, olyat, amely elhozza reményei és álmai valóra válását.

Maradok az Ön

Izsák Ignáca

P. S. Lefordítottam az Ön történelmi levelét, és leközöltem lapunkban.

¹ Feltehetőleg Károlyinak a New York-i *Harcban* megjelent írásáról van szó: *Az amerikai magyarság feladatai*. Közli: Károlyi Mihály válogatott írásai. I-II. Budapest, 1964. 163. (A továbbiakban: KMVI)

2. KÁROLYI MIHÁLY AZ ANGLIAI MAGYAR TANÁCS TAGJAIHOZ

(London, 1945. január 13.)

Tisztelt Tagtársaim, betegségem akadályoz meg abban, hogy szóban közöljem a magyarországi eseményekkel kapcsolatos elgondolásaimat.

Az az örvendetes tény, hogy Magyarországon egy, a nép által választott és a népre támaszkodó ideiglenes alkotmányozó nemzetgyűlés alakult, amelynek presidiuma az államhatalom letéteményeseként,¹ ...új helyzetet teremtett számunkra. A kormányhatalmat az ideiglenes nemzetgyűlésnek felelősnek és annak ellenőrzése alatt dolgozó ideiglenes magyar kormány gyakorolja. Ezzel tulajdonképpen automatikusan befejeződött az a szerep, amelyet az Angliai Magyar Tanács, megalakulásától kezdve mostanáig, a magyar politikai életben játszott és gyakorolni igyekezett.

Pár hónappal - ha jól emlékszem, három hónappal - ezelőtt az egyik ülésen kifejttem volt, hogy amennyiben Magyarországon új, az országot a németek táborából a Szövetségesek táborába átvetető kormány alakul, az Angliai Magyar Tanács régi formájában nem maradhat meg, mert ha ezt tenné, pótkormány jellegével bírna, azaz túlságosan kihangsúlyozná az emigráció fontosságát az otthoni Magyarországgal szemben, ami pedig mindannyiunktól távol áll.

Ezeket a szempontokat január elsejei beszédemben is kifejtettem, amikor is jeleztem, hogy javaslatot fogok tenni Önöknek az Angliai Magyar Tanács átszervezésére vonatko-

zólak.² Időközben ugyan megbetegedtem, de volt alkalmam ezzel a kérdéssel kapcsolatban a Tanács különböző tagjainak véleményét megismerni. A vélemények alapján meggyőződtem arról, hogy a Tanács nagy súlyt helyez arra, hogy a nevét megőrizhesse; én viszont továbbra is nagy súlyt helyezek arra, hogy ne játsszuk a hivatlan prókátor szerepét. Nem lévén formalista, a név kérdésében megpróbálok engedni, mert utóvégre „what is in a name?”³ Ahhoz azonban ragaszkodom, hogy a Magyarország felé küldött rutinüzeneteket szüntessük be, és legfeljebb csak rendkívüli esetekben szólaljunk meg. Ugyanis nem kívánok a napi politika eseményeivel és a részletekkel foglalkozni, vagy az új kormány rendelkezéseit elemezni és kritizálni, mégpedig azért nem, mert erre az otthoni helyzet ismerete nélkül nem érzem magam feljogosítva. Azonkívül attól is félek, hogy egy nem időszerű kritikával – amely esetleg önmagában helyes lehet – megzavarhatjuk az otthoni fejlődés menetét. Ezért akartam azt javasolni, hogy alakuljunk át egy külföldi magyarságot képviselő központtá, amely nem politizálna abban az értelemben, ahogy eddig tettük, de segítségére lenne a hazának külföldön. Miután ezt az elgondolásomat a Tanács nem akarja elfogadni, azt indítványozom, hogy a Tanács egyelőre csak abban az esetben hozhasson határozatot, ha ehhez a Tanácsot alkotó három egyesület⁴ és az elnök hozzájárul. Hangsúlyozom, hogy csupán átmeneti megoldásról van szó, ami csak addig lesz érvényben, amíg a helyzet valamilyen módon ki nem kristályosodik.⁵

Amennyiben a Tanács ezt a javaslatomat elfogadhatatlannak ítéli, ezennel bejelentem, hogy az „Új Demokratikus Magyarországért” mozgalom velem együtt kilép a Tanácsból. Talán ez önkényesnek és antidemokratikusnak hangzik, de végül is nem arról van szó, hogy rá akarom kényszeríteni Önökre az akaratomat, hanem csupán arról, hogy nem cselekedhetek a saját meggyőződésem ellenére. Önöknek meg kell érteni, hogy a felelősség a világ előtt elsősorban engem terhel, mert a Tanács politikáját – okkal, vagy ok nélkül – elsősorban az én politikámnak tekintik.

Természetesen mindez csak a Tanácsra vonatkozik, és semmiképpen sem kívánom korlátozni a Tanácsot alkotó egyesületeket politikai tevékenységük gyakorlásában, amennyiben ez a Tanács programjának szellemében történik. Egyébként az új magyar kibontakozás fölötti örömnünknek már kifejezést adtunk, az ideiglenes kormányt célkitűzéseiben támogatjuk, és ezzel félreérthetetlenül állást foglaltunk a legfontosabb magyar politikai kérdésekben. A Szovjetunióval való szoros együttműködést és a németellenes háborút annál is inkább támogatom, mert negyedszázad óta megszakitás nélkül szószólója vagyok a Szovjetunióval való együttműködésnek és a németellenes politikának.

Hangsúlyozni kívánom még, hogy a Tanácson belül nincsenek ezekben a kérdésekben politikai véleménykülönbségek, és csupán a Tanács aktivitásának kérdésében van közöttünk véleményeltérés. Ez a levél szolgáljon egyúttal dokumentumként arra, hogy a Tanács magatartása az ideiglenes magyar nemzetgyűléssel és az ideiglenes magyar kormánnyal szemben továbbra is igenlő.

Bizton hiszem, hogy a magyar kibontakozás a legjobb úton halad az új, demokratikus, független Magyarország megteremtése felé, és mély meggyőződésem, hogy a felszabadító Vörös Hadsereggel együtt folytatott harcból győzelmesen és megújhódva kerül ki a magyar nép. Szívélyes üdvözléssel

PIL 704. f. 40. ó. e. Közli: KMVII. 170-172.

¹ A megjelent szövegben a mondat egyik állítmánya hiányzik.

² 1941-ben sorra alakultak az angliai magyar antifasiszta egyesületek, de a politikai perspektívák különbözősége és az egyéni ellentétek is évekig megakadályozták, hogy közös bizottságba tömörüljenek. A Foreign Office nyomtatékos tanácsára is szükség volt ahhoz, hogy 1944 áprilisában végre megalakuljon Károlyi elnökletével az

Angliai Magyar Tanács. Magyarország felszabadulásával viszont a tagság, a tagszervezetek egy része hajlamossá vált arra, hogy éljen előnyös pozíciójával, hogy a Tanács képviselőjeként térjen haza, tanácsokat adjon a magyar kormányoknak vagy bírálja, ezért Károlynak erőlyesen sürgetnie kellett az általa alakított Tanács feloszlását.

³ Mi van egy névben? (angol).

⁴ Károlyi Új Demokratikus Magyarországiért mozgalma, az emigráció jobbszárnyát képező Szabad Magyarok Szövetsége és a kommunisták által szervezett Londoni Magyar Klub. A Tanácshoz tartoztak olyan emigráns személyiségek, művészek, tudósok is, akik nem tartoztak egyik szervezethez sem.

⁵ Hetekig tartó viták után az Angliai Magyar Tanács 1945. április 25-i ülésén mondta ki feloszlását. Az ülés jegyzőkönyve szerint (*PIL 704. f. 40. ó. e.*) a feloszlást Károlyi és mozgalma erőszakolta ki, a Londoni Magyar Klub és a Szabad Magyarok Szövetsége nem egészen értettek egyet vele, és saját működésüket még jó ideig folytatták, de nem politikai szervezetként.

3. DUCZYNSKA ILONA KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(London, 1945. január 17.)

Mélyen tisztelt és szeretett Elnök Úr,

Mert talán nehezen tudtam volna ura maradni a szomorúságomnak és a fölindulásomnak, ha elmegyek Church Row-ba, talán jobb, ha leírom a mondanivalómat olyan nyíltan, ahogy azt a helyzet megkívánja.

Úgy Polányi, mint én mélyen átérezzük, hogy nagyobb kár Magyarországra alig szakadhatna, mintha Ön az ottani fejlődésből kimaradna, és az ország Ön nélkül lenne kénytelen új elhelyezkedését megtalálni. Magyarországra nézve ez rendkívül súlyos volna. Ám az Ön számára, aki úgy vonulhat vissza a magyar színről, mint aki már eleget tett a magyar nép érdekében, hogy annak örök háláját kiérdemelje, ez távolról sem kell hogy katasztrófát jelentsen. A veszély másban van, és ettől a veszélytől kell hogy Önt barátai megóvni igyekezzenek: hogy ne *túl későn* vegye észre, hogy vissza kell vonulnia, olyankor, amikor az már igenis csak katasztrófa árán lesz lehetséges.

Ennek a veszélye ma megvan. Ha Ön most nem a történelem által megszabott egyedül lehetséges úton kapcsolódik be az elkövetkezendő nagy döntésekbe, akkor *jobb, ha ma válik ki a magyar fejlődésből, mint amikor már késő*. Mint annyi nagy ember emlékéből, aki az utolsó nagy fordulatot eltévesztette, az Ön emlékéből sem maradna meg akkor semmi. Az Ön eszméi, a paraszt nép felszabadulása és a szláv világgal való testvéresülés eszméi Magyarországon orosz égisz alatt meg fognak valósulni. De az Ön neve, mint az orosz szabadsághozók ellenségének a neve állana ott, mint az olyan emberé, aki nem volt elég nagy ahhoz, hogy végig szolgálja a saját eszméinek a győzelmét. Nem a kápolnai tett emléke, hanem a kellermani gengsztermódszereké fűződnek majd a nevéhez. Nem mindenki hős, aki a harcban pusztul el; a hamis sírból nincs feltámadás.

Az orosz diktatúra által teremtett probléma nem megoldhatatlan. Ez a probléma máma nem erkölcsi, hanem tisztán politikai probléma, amely politikai megoldást enged meg. Állítólag a cseh-orosz viszony is megoldatlan volt; hogyan dolgozhatnak együtt a kis Csehszlovákia államférfiai a kommunista szovjetdiktatúrával belső szabadságuk feladása nélkül? Benešék, bármilyen nehéz volt, mégis megtalálták rá az utat, és Benešét mint nagy államférfit fogja az utókor elismerni.

Ha a kommunistákkal való együttműködés az Ön alávetését jelentené az ő politikai akaratuknak, az valóban erkölcsi lehetetlenség volna az Ön számára. Abból semmi jó nem származhatnék, és nincs igazi államférfi, aki ilyen alapra építene. De távolról sem erről van itt szó, hanem egy *politikai megállapodásról*, amely az Ön szabadságát és integritását garantálja, és nekik megengedi, ami szükséges és kötelesség: az új magyar rezsim érdekében való munkát és propagandát. Ehhez kettő kell: